

HRVATSKI *glasnik*

**Posebno izdanje Hrvatskoga glasnika prigodom
državnoga Dana Hrvata.
Kaniža, 19. studenoga 2016. godine.**

„Saka kita vehne ka korena nema”

DAN HRVATA
2016.
Kaniža **HORVÁT NAP**

DAN HRVATA U KANIŽI

19. studenoga 2016.

15.30 misa u crkvi Srce Isusovo, predvodi varaždinski biskup Josip Mrzljak

17.00 otvorenje izložbe „Obitelj Zrinski i Hrvati kre Mure“

– sastavila: Anica Kovač, ravnateljica Osnovne škole „Nikola Zrinski“ i nastavnica povijesti

17.30 pozdravni govori, dodjela odličja.

Kulturni program: „Vu tem koli se Pomurje pleše“ – hrvatski napjevi, scenske igre, plesovi iz Pomurja; sudjeluju: pjevački zborovi, tamburaški sastavi, puhači, djeca dječjih vrtića, učenici pomurskih osnovnih i srednjih škola.

Program osmislili: dr. Erika Rac, Anica Kovač, Marija Vargović, Zorica Matola Prosenjak, Bernadeta Blažetin, Stjepan Prosenjak.

Program uvježbali: Henrieta Novak, Žužana Fabić Tišler, Gordana Zvošec, Marija Vargović, Stjepan Prosenjak, Tamburaški sastav Stoboš.

Dekoracija: Jelica Doboš Gujaš

Kraj „veselih ljudi, ljudi poštene čudi“

Iz godine u godinu uredništvo Hrvatskoga glasnika priprema poseban broj Hrvatskoga glasnika u povodu državnoga Dana Hrvata. I tako od 2009. godine, izuzev 2014. godine. Neke od spomenutih brojeva ostvarujemo u suradnji, tako ovogodišnji, uz potporu Hrvatske samouprave Zalske županije koja je na prvu našu riječ partner u ovoj hrvatskoj pisanoj priči. Nije to uvijek tako. Naš je cilj posebnim brojem koji dobivaju svi sudionici državnoga Hrvatskog dana povećati vidljivost tjednika Hrvata u Mađarskoj, ali i tematski obraditi i posvetiti veću pozornost regiji u kojoj se on održava. Bilo je godina kada je poseban broj izašao na šesnaest, osam i dvanaest stranica. Ovogodišnji je na dvanaest stranica, a pripremila ga je i ispisala Bernadeta Blažetin. U kraju smo „veselih ljudi, ljudi poštene čudi“.

vanju materinskoga jezika. Možda im upravo u tome može pomoći i tjednik Hrvata u Mađarskoj, svojim pismom. Stoga pozivam sve njih i sve Hrvate u Mađarskoj na pretplatu tjednika Hrvata u Mađarskoj. Na pomoć pri njegovu „opstanku“ u svijetu gdje se gube vrijednosti, koje se temelje na značenju govora i pisma na materinskom jeziku u očuvanju nacionalne samosvojnosti.

Pripremili smo vam, dragi čitatelji, niz zanimljivih crtica, kako bismo vam približili kraj u kojem se održava ovogodišnji državni Dan Hrvata. Uz program na pozornici, uz pjesmu i ples, neka vas i hrvatska pisana riječ okrijepi, neka se vidi i čuje njezina snaga. Uzmite Hrvatski glasnik u ruke, nemojte ga baciti na zemlju, jer u njega je uloženo mnogo truda kako bi se pojačala vidljivost Hrvata u Mađarskoj.

Stoga upoznajte s nama i na naš način dijelove kraja „veselih ljudi, ljudi poštene čudi“.

Ljudi koji se unatoč svim nedaćama svjesno bore na oču-

Branka Pavić Blažetin

MEDIJSKI CENTAR *Croatia*

mcc.croatia.hu – dnevne vijesti • www.glasnik.hu – dnevno svježe vijesti, napisi, albumi fotografija
radio.croatia.hu – 24 sata glazbe, svaki radni dan od 18 sati pet radijskih emisija s ponavljanjima drugoga dana u 10 sati.

Tiskano izdanje Hrvatskoga glasnika – svakoga petka u Vašem domu.

Budite naši prijatelji, pratite Medijski centar Croatia i preko Facebookovih profila: Hrvatski glasnik; Radio Croatia.

Mura, Mura, gliboka si voda ti...

„Mura, Mura, gliboka si voda ti...” jedna je od najljepših i najomiljenijih popijevaka pomurskih Hrvata o Muri, o rijeci koja je oduvijek imala odlučujuću ulogu u životu ljudi pomorskoga kraja. Po njezinu je imenu nazvana i etnička skupina Hrvata u Mađarskoj, koja živi pokraj te rijeke. O podrijetlu pomurskih ili prekmurskih Hrvata, kako ih nazivaju sunarodnjaci iz matične domovine, ima različitih teorija: Edit Kerecsényi u svojoj knjizi «Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata» njihovo podrijetlo povezuje s turskim pustošenjima, prema kojem poslije turskih razaranja, u XVII. stoljeću, hrvatska su vlastela doseljavala Hrvate na to područje; prema dr. Vinku Žgancu, hrvatskom etnomuzikologu, pomurski su Hrvati po etnološkom podrijetlu jednaki međimurskim Hrvatima, koji su se nastanili kada i ostali Hrvati, oko šeststote godine. To mišljenje dijeli i prof. dr. Zvonimir Bartolić, tj. da su pomurski Hrvati ostatak starinačkih Hrvata iz vremena prije naseljavanja Mađara u zapadnom Podunavlju. Da su na području današnje Zalske županije živjeli Hrvati, potvrđuju i zemljopisna imena, o tome piše dr. Erika Rac u svom tekstu Povijest pomurskih Hrvata: „Slavenskog su podrijetla: imena naselja Rigyc, Lasztonya, Oltarc, Paka, Valkonya, Zajk, Szepetnek, Belezna, Ezseregnye, Gosztola, Zajda, Murarátka, Mursazemenye, Dobri,

Béc, Letenye; imena rijeke Kerka, Zala, Mura, Paka. Što se tiče pomurskih hrvatskih naselja, i njihova se imena mogu svesti na slavensko podrijetlo. Kerestur potječe od riječi *krst*; Kollátszeg od *kolo*; Molnári (Mlinarce) od *mlinovi* i *mlynari*; Petri/vente (Petriba) od *riba*; Tótszerdahely (Serdahel) od 1697. godine tako se zove selo. „Tót” ukazuje na hrvatsko stanovništvo. Szerdahely je u vezi sa srijedom, tada su organizirali sajmove; Tótszentmárton (Sumarton); selo se zove tako

također od 1697. godine. „Tót” ukazuje na hrvatsko stanovništvo. Szent Márton – Sveti Martin bio je zaštitnik tamošnje crkve.“ Žitelji u tim naseljima općenito su se bavili poljodjelstvom. U vrijeme poljoprivrednih radova okupljeni u skupine, kao sezonski poljoprivredni radnici obilazili su vlastelinstva diljem Zadunavlja. Rijeka Mura također je uvijek bila izvor života, i za ribolov i za ispiranje zlata. Poslije Drugoga svjetskog rata u potrazi za poslom, za boljim životom muškarci su odlazili na rad u Budimpeštu i u druga velika industrijska središta. Teška su bila ta vremena, uspjeli su opstati i prebroditi sve teškoće. Posjetitelji danas vide lijepo uređene kuće koje pokazuju dobro imovinsko stanje ovdašnjih ljudi, od nekadašnjeg siromaštva nema ni traga.

Bernadeta Blažetin

Jolanka Tišler

Vrba

Lasi je v Muru pustila
Zeprala od sebe prašinu
Stiha se zanihala
meseca v listije skrila
Steblo je zadržtalo
I pila, od srebrnog pehara
Je sreću pila, pod šatorom
Zvezda
Sonce je počasu zašlo
Joči brisalo, pak se nasmejalo
A vrba se od srama
Zaznojila

Korenje

Grane nanizane
Belem zlatom
Gacija gizdavo
Stoji
Popevle popevku
Zamamlenu
Za nju je stvorjen
Ve svet

A korenje trpi
Znoji se
Krvavom mokom
Prebira mrvice
Zemle
Za to
Belu
Lepotu

Pomurski Hrvati u brojevima

Iako po zemljopisnoj rasprostranjenosti pomurski Hrvati, odnosno Hrvati u Zalskoj županiji, žive na malom području, njihova brojčanost po podjeli županija prilikom popisa pučanstva i u 2001. i u 2011. g. zauzima drugo mjesto po broju Hrvata u Mađarskoj. Po popisu 2011. broj narodnosti Hrvata u županiji porastao je s 514, naime 2001. g. popisano je 2734, a 2011. g. 3248, dok statistika broja pripadnika hrvatske narodnosti smanjio sa 66, prije deset godina bilo je 3836, a na zadnjem popisu 3770 (to je 14,6 % od ukupnog broja Hrvata u Mađarskoj). Ukupan broj narodnosti i pripadnika narodnosti rezultira porast s 448. U Zalskoj županiji nalazimo čak tri naselja koja su među deset naselja s najvećim brojem pripadnika hrvatske narodnosti u Mađarskoj: Serdahel (766), Sumarton (488) i Kerestur (488). U njima živi ukupno 1742 pripadnika hrvatske narodnosti (46 % pripadnika u Zalskoj županiji). Broj osoba s materinskim jezikom i u Zalskoj županiji je u opadanju, dok je 2001. g. 2313 žitelja je smatralo svojim materinskim jezikom hrvatski jezik, 2011. već samo 2102 (211 manje), međutim malo je porastao broj onih koji u društvu, zajednici rabe hrvatski jezik, 2001. ta brojka je bila 2512, a prilikom zadnjeg popisa 2557 (45 više). Tu bih još napomenula podatak da prema statistikama popisa u Zalskoj županiji 4820 osoba govori hrvatski jezik, a to je 2718 osoba više od onih koji smatraju hrvatski materinskim jezikom i 2263 više od onih koji u zajednici rabe jezik.

Podatci o pučanstvu prema čimbenicima koji utječu na narodnosnu pripadnost, a to su narodnost – materinski jezik – uporaba jezika u obiteljskom, prijateljskom krugu, objavljeni su samo o županijama, gradovima i ukupno o selima.

U županijskome središtu Zalske županije u Jegerseku popisano je 36 Hrvata, po materinskom jeziku 23, po uporabi jezika u obiteljskom, prijateljskom krugu 23, a broj pripadnika narodnosti je 50, u gradu županijske ovlasti u Kaniži popisano 403 Hrvata, po materinskom jeziku 210, po uporabi jezika u obiteljskom, prijateljskom krugu 248, a broj pripadnika narodnosti je 482. Najviše Hrvata živi u selima, ukupno 2628, od kojih hrvatski smatra svojim materinskim jezikom 1771, hrvatskim se jezikom u obitelji, prijateljskom krugu služi 2180, a broj pripadnika hrvatske narodnosti je 3027. Najveći broj pripadnika zabilježen je u letinjskoj mikroregiji (2333), zatim u kaniškoj (1271), te u jegersečkoj (71), a u ostalima manje. U povijesno hrvatskim naseljima najveći broj Hrvata popisano je u Serdahelu, a i u najvećem postotku po broju stanovnika. Prema zadnjem popisu u 2011. godini u mjestu živi 1155 žitelja, od kojih 766 pripadnika hrvatske je narodnosti, tj. 66,3 %, (2001. g. je bilo 757, na 1345 stanovnika). Po veličini broja Hrvata u mjestima sljedeća su naselja Sumarton i Kerestur, oba broje 488, međutim postotak broja Hrvata po broju stanovnika veći je u Sumartonu u kojem su od 886 žitelja čak 55 % Hrvati, a u Keresturu od 1820 žitelja 26,8 %. Treba napomenuti da je u oba naselja porastao broj pripadnika u odnosu na 2001. godinu, u Keresturu više od četverostruko, naime prije deset godina bilo je svega 104 pripadnika, a u Sumartonu porastao je sa 79. Porastao je broj Hrvata i u Petribi, gdje je 2001. popisano 32 pri-

padnika, a ovaj put 120 (umalo četverostruko više), porastao je broj i u Pustari, dok je 2001. g. bilo 220 Hrvata, ovaj put je popisano 340, čak 55 % stanovništva, naime u mjestu živi 616 osoba. U dvjema našim povijesnim naseljima opao je broj Hrvata, u Mlinarcima prije deset godina popisano je 513 Hrvata, a ovaj put 396, dakle 117 manje, ali to je još uvijek 55 % stanovništva, naime po posljednjem popisu u selu živi 718 stanovnika. U Fičehazu je također opao njihov broj, dok je 2001. popisano 337 Hrvata, sada svega 152 (22 % stanovništva), dakle 185 manje. Porastao je broj pripadnika i u pograničnome gradu Letinji, dok je prije deset godina popisano 75 osoba, ovaj put je 121. U mjestima gdje djeluju hrvatske samouprave, npr. u Sepetniku, broj pripadnika je porastao više od deset puta, dok je prije deset godina popisano 7 osoba, ovaj put je 81, u Bečehelu također je porastao broj s 13 na 77. U ostalim naseljima po županiji također imamo skroman broj pripadnika hrvatske narodnosti u gradovima: Héviz (13), Lentiba (11), Karoš (Zalakaros 22), Zalalövő (3), u naseljima: Borsfa (5), Ostrugna (Eszteregnye 6), Galambok (3), Liszó (3), Gellénháza (3), Ratkovce (Murarátka 7), Gyenesdiás (3), Sand (3), Kiscsehi (3), Šormoš (4), Tornji (Tornyszentmiklós 4), Újudvar (3), Vonyarcvashegy (3), Zalacsány (4), Zalakomár (3).

Usporedimo li podatke iz 2001. i 2011. g. i po broju narodnosti i po broju pripadnika narodnosti, čini se da podatci pokazuju stagniranje glede broja hrvatskoga stanovništva, vidljivo je opadanje broja pripadnika u onim naseljima gdje su ukinute hrvatske škole (Fičehaz, Mlinarci, Pustara), a porast u onima gdje živi manje Hrvata, ali su u njima vrlo aktivne hrvatske samouprave.

Bernadeta Blažetin

Hrvatske samouprave u Zalskoj županiji

Na narodnosnim izborima 12. listopada 2014. u Zalskoj se županiji registriralo sveukupno 1096 narodnosnih birača, od njih na izbore izašlo je 708. U jedanaest naselja raspisani su izbori za mjesne hrvatske samouprave, i to u Bečehelu, Fičehazu, Keresturu, Letinji, Mlinarcima, Petribi, Pustari, Sepetniku, Serdahelu, Sumartonu i Kaniži, u kojim su mjestima i utemeljene mjesne hrvatske samouprave. Odlukom birača utemeljena je i Hrvatska samouprava Zalske županije i izabrana su tri zastupnika iz Županije u skupštinu Hrvatske državne samouprave.

U Županiji su utemeljene hrvatske samouprave u dva grada i u devet naselja, od njih u četiri mjesta obnašaju dužnost četiri zastupnika, naime u njima do objave nadnevkva izbora broj registriranih dosega je do sto, i po narodnosnom izborom zakonu, u tim se naseljima biralo četiri zastupnika, to su: Kerestur, za predsjednicu je izabrana Anica Kovač; Serdahel, predsjednik je Stjepan Turul; Sumarton, dužnost predsjednika obnaša Jožo Đuric; Kaniža, za predsjednicu je izabrana Marija Vargović.

U preostalim naseljima birana su tri zastupnika: u Sepetniku je predsjednik Zoltan Markač, u Pustari Čaba Prekšen, u Petribi Jožo Kranic, u Mlinarcima Zorica Lenđel, u Letinji Marija Đuric, u Fičehazu dr. Jožo Takač, u Bečehelu Timea Hederić Hari. Hrvatske mjesne samouprave skrbe o očuvanju i razvijanju hrvatskoga jezika i kulture i time pridonose jačanju nacionalne svijesti u regiji.

U Zalskoj županiji teritorijalnu listu postavila je koalicija „Hrvati za Hrvate“, birači su sa 668 valjanih glasova potvrdili listu i postavljanje mandata za sedam zastupnika, a to su: Bernadeta Blažetin, Tibor Dombai, Katarina Koncer, Anica Kovač, Zoltan Markač, dr. Jože Takač i Marija Vargović. Za predsjednicu Hrvatske samouprave Zalske županije izabrana je Marija Vargović. S državne koalicijske liste „Hrvati za Hrvate“ iz Pomurja, u Skupštinu Hrvatske državne samouprave ušli su zastupnici: Gordana Gujaš, Ladislav Gujaš i Jožo Đuric. Pomurski su Hrvati među prvima utemeljili Udruženje hrvatskih pomurskih samouprava čiji je predsjednik dr. Jožo Takač.

Županijska samouprava i Udruženje skupa s mjesnim samoupravama provode razne zajedničke projekte i programe u regiji.

Bernadeta Blažetin

„Saka kita vehne ka korena nema“

Kinč z lajce popevaka

Objavljene knjige pomurskih popijevaka

Pomurske popijevke prvo je počeo sakupljati Đuro Deželić i u svoju knjigu Hrvatske narodne pjesme puka štokavskoga i kajkavskoga iz 1858. uvrstio desetak pjesama, međutim zbirka nije tiskana. Prije svega dr. Vinko Žganec, etnomuzikolog, zaslužan je za objavljivanje prve zbirke pučkih popijevaka pomorskoga kraja. Zahvaljujući suradnji s mađarskilm akademikom Ladislavom Kisseom, Vinko Žganec započeo je svoj sakupljački rad u Pomurju, tako opisao pomurske popijevke: „Moram odmah kazati da sam bio upravo iznenađen velikim sličnostima između međimurske i prekomurske hrvatske narodne melodije.“

Pjesme pomurskih Hrvata po motivima, melodiji i jeziku uglavnom su jednake onima koje je dr. Vinko Žganec sakupio u donjomeđimurskim naseljima. Ukazuje i na slične globalne motive kao i u međimurskim narodnim pjesmama: podijelio ih na ljubavne, vojničke, ratne i svatovske, duhovne i prigodne pjes-

III. Somarton
 96 AB-7,8+3,
 a) Se-ja-li smo bažuljka, se-ja-li smo, draga ljubav, ba-žuljka.
 b) Al je zi-šel, a-li ne? Zi-šel, zi-šel, draga ljubav i precvel.
 c) Jedna kita za škrijak, druga ki-ta, draga lju-bav, za po-jas.

IV. Somarton
 97 Poco rubato, AAB-7,7,8+3,8+3,
 Se-ja-li smo ba-žol-ka al je zi-šel, a-li ne.
 Zi-šel, zi-šel, dra-ga lju-ba, i pre-cvel.

V. Somarton
 98 Quasi giusto, AB-7,8,3,
 a) Se-ja-li smo ba-žol-ka, se-ja-li smo,
 draga ljubav, ba-žol-ka. b) Al je zi-šel, a-li ne;
 zi-šel, zi-šel, dra-ga lju-bav, i za-cvel.

Pjevački zbor KUD-a Sumarton

Teta Rozika Broz poznaje mnoštvo popijevaka.

Petripske ružice

me. Naravno, neki se napjevi u Pomurju pjevaju drukčijom melodijom. Autor je tih pjesama narod, s koljena na koljena su se sačuvala, šukunbake, prabake i djedovi predali mlađim naraštajima. Danas, zahvaljujući pomurskim pjevačkim zborovima, popijevke se pjevaju na mnogim priredbama. Popijevke, osim glazbene vrijednosti, odlikuju se i svojim tekstovima u kojima čuvaju stari arhaični izraz kajkavskog narječja. Jedan od najistaknutijih priredaba glede očuvanja popijevaka jest predsmotra Međimurske popijevke koju organizira Društvo Horvata kre Mure u suradnji s međimurskim i pomurskim kulturnim udrugama i hrvatskim samoupravama. Najuspjelije pjesme dobivaju mjesto i na središnjoj smotri Međimurske popijevke u Nedelišću.

Bernadeta Blažetin

Popijevke iz knjige dr. Vinka Žganca Pučke popijevke Hrvata iz okolice Velike Kaniže SNOČKA SEM SADILA...

Snočka sem sadila kito rožmarina
v oblok sam ga dela, ne škodi mu zima.
Snočka sem sadila kitu rožmarina,
v oblok sam ga dela, ne škodi mu zima.
Rožmarin-kitica, naj se posušiti,
dragi moj golobek, naj se žalostiti.
Daj bi bila znala, kaj buš moral iti,
bila bi ti dala ropčeka našiti.

Daj bi bila znala, kaj buš moral iti,
bila bi ti dala ropčeka našiti.
Na se štiri vogle kiticu zelenu
kaj si bil previjal srčecu svojemu.
Vu pustarskaj zdencaj hladna voda zvira,
v koj si moj golobek suzne joči spira.
Vu pustarskaj zdencaj hladna voda zvira,
v koj si moj golobek suzne joči spira.

SEJALI SMO BAŽULJKA

Sejali smo bažuljka,
sejali smo, draga ljubav, bažuljka.
Al je zišel ali ne?
Zišel, zišel, draga ljubav, i precvel.
Jedna kita za škerljak,
druga kita, draga ljubav, za pojas.

Motivi „lajce“

Pjevači raznih pjevačkih zborova

„Kupica je natočena, Marica je zaručena“

Kamanove gorice – raj za ljubitelje kapljice, gastronomije, tradicije i prirode

Već u pomurskih popijevkama pjevaju o užiticima fine kapljice, uz koje se pridružuju popijevka, izvrsna jela, društvo i ljubav. Obronci pobrđa pomorskoga kraja, s divnim pogledom na dolinu rijeke Mure, pokriveni su vinogradima. U tome prednjače vinogradari Kamanove gorice, blizu Sumartona, koje neki nazivaju samo „krtičnjakom“, naime jedva se izdižu iz okolice da bismo ih mogli nazvati brežuljkom, no to malo „ispupčenje“ u posljednje vrijeme sve više povećava svoj dobar glas. Nasadi sve više dobivaju na važnosti, vraća im se stari sjaj, sve se više ljudi bavi vinogradarstvom i vinarstvom, a povećava se i broj posjetitelja. Kupuju se zemljišta, klijeti se obnavljaju u vikendice, a neke ujedno i zadržavaju svoju izvornost. Za pomurska se vina sve češće čuje na raznim izložbama, a jednako tako o gostoljubivosti pomurskih vinara, koji rado primaju goste u svoje klijeti. Zapravo, prepород Kamanovih gorica odnosno Velikog polja započeo je utemeljenjem „Vinske udruge pajdaša vina svetog Martina“, na čelu s predsjednikom Lajošem Vlašićem. Udruga je preko natječaja uspjela izgraditi Odmorište sv. Martina, pogodno mjesto za prijateljska druženja, a i za veće priredbe. Kamanove su gorice sastavni dio Vinske ceste uz Muru s umalo sto pedeset podruma. Tom pomurskom vinogorju pridodaju vrijednost i kulturni sadržaji, često obojeni i hrvatskim tradicijama, likovne kolonije, obiteljska i prijateljska slavlja, Vincekovo, Lekovni četrtak, Martinje itd. Potencijal sumartonskog vinograda prepoznalo je i vodstvo sela, na čelu s načelnikom Martinom Caparijem, i ovoga je ljeta prvi put održana priredba „Otvoreni podrumi Kamanovih gorica i Velikog polja“ prilikom koje posjetitelji su se mogli upoznati s prekrasnim krajem, izvrsnim kapljicama i veselim ljudima toga kraja.

Lijepo je družiti se u vinogradu.

Zalska županija s brežuljkastim reljefom pogodna je za uzgoj vinove loze, tako i sumartonski vinogradi, Serdahelci i Sumartonci vazda su voljeli imati vinograde na Kamanovim goricama, a njima su se pridružili i iz donjega Međimurja, jer su im blizu. Danas je vrlo jednostavno doći do njih po asfaltiranoj cesti, gdje nailazimo na vrlo lijepe obnovljene klijeti u kojima je uvedena i struja i voda. Svi su uvjeti dani da se u vinogradima proizvodi izvrsno vino. Najviše se udomaćilo bijelo grožđe, stoga se proizvodi poglavito bijelo vino. Omiljeni su rizling, tramini, šardone, ali ima i crni otelo, *zweigelt*. Prema stučnjacima, vinogorje uz Muru raspolaže posebnom podnebljem, vina bilo komu se mogu pokazati, imaju dostojno mjesto na stolovima potrošača. Vinograd „Kamanove gorice“ u posljednje vrijeme posjećuje sve više prijateljskih družina izletnika, pa su se neki od vlasnika sjetili da bi mogli ugoditi gostima. Tako je činila i obitelj Štric, otac i sin. Obnovili su „klet“, u kojoj su uređili muzej s poviješću vinogradarstva pomurskih Hrvata. U njoj

je uređena jedna soba sa starim predmetima, a druga sa starim tijeskom (preša) i predmetima za vinogradarstvo. Upute i opis napisan je na mađarskom i hrvatskom jeziku s ilustracijama. Zoltan Štric mlađi razmišlja o vinskom i rekreativnom turizmu, ulaganje želi nastaviti, naravno, u skladu s prirodom. U suradnji s drugim vinarima i civilnim društvima želi promicati vinski turizam toga kraja. Već su više puta u klijeti organizirani susreti prijateljskih društava, rođendani i druga slavlja. Prigodom Dana otvorenih podruma kod „Štricove kleti“ postavljen je drveni križ u izradbi sumartonskih drvorezbara, što ga je posvetio mjesni župnik István Marton. Osim što je podignut sa željom vlasnika, križ će biti mjesto molitve i za izletnike vjerskog turizma. Zna se da Sumarton ima prekrasnu staru crkvu sv. Martina, a kult toga svetca bitan je među vjernicima.

– *To je bila mamina, pak japina klet iz 1930. leta.* – kaže g. Štric stariji dok nudi vino gostima. – *Pak je moj sin štel kaj obnovimo, ve z preda je onak starinsko ostalo, nutri je muzej, stara preša, pak se kaj se negda koristilo v goricaj, ono zaj je moderno, jega kupalnica i soba, gosti moraju i tu spati.* – reče g. Štric stariji.

Na Urbanovo žene idu na križni put po vinogradu i zastaju na svakome mjestu gdje je postavljen križ, odsad će zastati i kod križa Štricovih podruma.

Nedaleko od njih se nalazi i podrum Stjepana Radnaja, predsjednika Udruge drvorezbara, pred kojim stoji zvonik vinograda upravo dvadeset

Zoltan Hason pokazuje svoj vinograd.

godina star, onomad su to postavili također dr-
vorezbari. G. Radnai već više od dva desetljeća
organizira kolonije u kojima rade umjetnici iz
raznih krajeva Mađarske i Hrvatske, kolonije
posjećuju i izletnici i znatiželjnici.

Vinska kuća Vlašić, odmah do Odmorišta
sv. Martina, također je često puna gostiju, nji-
hovi su vlasnici dobitnici niz zlatnih kvalifika-
cija na izložbama vina. Rado očekuju ljubitelje
kapljice, raznih specijaliteta i lijepe prirode.
Vinska je kuća zastupljena i na raznim prired-
bama, gdje ljubitelji kapljice mogu kušati nji-
hova odlična vina.

Gosti s načelnikom kod Odmorišta sv. Martina

Obitelj Štric pred ulazom obnovljene klijeti

Za vrijeme pri-
redbe Dani otvo-
renog podruma
naišli smo i na
gostoljubivost
Zoltana Hasona
starijeg; pozivao
je da kušamo
njegovo vino. Li-
jepe redove vi-
nograda, naža-
lost, ove godine
udario je mraz,
ali na nekim
mjestima loza
ponovno poče-
la tjerati. Nije
bio previše tu-žan,
njemu je najdraže
kada s unicima bo-
ravi u vinogradu.

Lepo mi je doći u gorice, moje srce je betežno, ne mrem mnogo delate, al zato pomale vek nekaj činim. Najlepše mi je da dojdju unuci, vek im prepovedam, pak rečem nim kak treja delate vu goricaj, pak na zemli, ve bodu došli kaj bomo skupa želi, kak se to negda delalo. Očem da bodu znali. Sako protuletje da vrba stera, idemo delati fučke, dojdju i nivi pajdaši pak cele gorice fučkaju – priča g. Hason. Lijepo je to mjesto i za organiziranje škole u prirodi, katkad škole organiziraju biciklističke izlete u Kamanove gorice.

Ljepotama tih vinograda bili su zadivljeni i Peštanci kada su stigli na priredbu Otvorenih podruma, i to zahvaljujući suradnji sumartonske Seoske i Hrvatske samouprave te budimpeštanskoga XV. okruga, odnosno Donjega Kraljevca. Uz puhačku glazbu, tamburaše, „popevku“, ukusne specijalitete i dobro vino okupilo se veselo društvo, gdje se dugo razgovaralo, pjevalo i plesalo. Prema riječima načelnika Martina Caparija, sumartonska Seoska samouprava želi nadalje razvijati okoliš vinograda, proširiti ponudu turističkih atrakcija. Upravo u suradnji s EGTS-om Regija Mura predan je natječaj za program Interreg u koji je uvršteno manje ulaganje za vinograd u svezi s biciklističkim turizmom.

Bernadeta Blažetin

Dvadesetogodišnji zvonik

Uređeni muzej u Štricovoj klijeti

Spomen na Zrinske

Pomurski se kraj s tisuću niti veže za velikana Nikolu Zrinskog, župana Zalske županije, koji je bio kapetan i hrvatski ban, posjedi obitelji nalazili su se i na lijevoj obali rijeke Mure. U obrani Međimurja, negdje blizu Mlinaraca, vodila se bitka u kojoj je Zrinski odnio jednu od svojih najvećih pobjeda 27. studenoga 1663. godine protiv Turaka.

Nedaleko od Kerestura i Belezne, u neposrednoj blizini ušća rijeke Mure i Drave, radi obrane Međimurja, Nikola Zrinski 1661. godine dao je izgraditi Novi Zrin koji, zbog neodlučnosti carske vojske, nakon krvave opsade 1664. godine turske su postrojbe razorile. Zahvaljujući Sveučilištu za nacionalnu obranu „Nikola Zrinski“, danas djeluje u okviru Sveučilišta javne službe, poznato je točno mjesto tvrđave. Na tome mjestu u prekrasnoj prirodnoj okolici podignut je spomenik.

U Kerestruru Osnovna škola „Nikola Zrinski“ njeguje spomen na Zrinske, 2009. godine utemeljena je Udruga Zrinskih kadeta, za čije se djelovanje veže niz priredaba o Zrinskim: Dan Nikole Zrinskog, biciklistička tura do Novoga Zrina, Utrka Zrinskih, Konferencija o Zrinskim i dr. Zrinski kadeti u onodobnim odorama često nastupaju na raznim priredbama.

Zrinski kadeti polažu vijenac kod spomenika.

Čamcima po Muri

Od davnih su vremena pomurski Hrvati poštovali rijeku Muru, koja im je stoljećima bila izvor života. Nedavno obalu rijeke Mure nije se moglo ni približiti, prirodnu državnu granicu čuvali su graničari. Danas je već drukčije, pomurski ribiči redovito umaču svoju udicu ili mrežu u nadi da će uloviti ribe. Sve je više omiljeno među mladima spuštanje čamcima ili kenuima po rijeci, pa su se pomurska naselja udružila da taj šport populariziraju. U Mlinarcima djeluje udruga koja redovito organizira splavarenje (rafting) na Muri. Ondje se mogu unajmljivati čamci i dodatna oprema. Samouprave godišnje više puta organiziraju takvo splavarenje na Muri. U Mlinarcima radi prikazivanja prirodnih vrijednosti područja rijeke Mure izgrađena je Turistička informativna središnjica za posjetitelje, gdje se izletnici mogu odmoriti, okrijepiti. U mnogim naseljima od Letinje, preko Serdahela, Mlinaraca, Kerestura do Sepetnika ljubitelji ribolova mogu naići na šljunčare, ribnjake, mrtvice kojima većinom upravljaju mjesne ribolovne udruge. Najčešće se tu hvata mrena, šaran, štika, smuđ, som, i deverika. Mura je i danas gotovo nedirnuta, tek poneko utvrđenje obale kamenom odaje da se za nju netko brine.

Ispiranje zlata na Muri

Mura izvire u srcu Nacionalnog parka Hohe Tauern i nakon probijanja kroz područje ulazi u Panonsku nizinu, na putu sa sobom donosi zrnca plemenite kovine. Mursko je zlato bilo poznato po velikoj čistoći i zbog toga je bilo vrlo vrijedno. Ispiranje zlata potvrđuju i povijesne činjenice. U 18. stoljeću ispiranje zlata u ovome kraju uzelo je maha u tolikoj mjeri da je carica Marija Terezija 1776. godine poradi reguliranja ispiranja zlata izdala posebnu carsku povelju. O ispiranju zlata na Muri 1911. godine objavljen je članak u stručnom časopisu Bányá, saznajemo od Serdahelca Stjepana Horvata koji je istražio tradiciju ispiranja zlata na tome području, pa to i dandanas rado prikazuje znatizeljnim osobama. U kaniški porezni ured 1884. i 1910. godine predano je 234 kg čistoga zlata. Pribori i oprema za ispiranje zlata bili su prilično primitivni, ali su mnogi ispirača zlata djelovali u mjestima koja se nalaze tik do rijeke Mure, u Serdahelu i Mlinarcima. Stjepan Horvat i danas istražuje najpogodnija mjesta za ispiranje, kaže ako se može prebrojiti 70-ak zrnaca zlata u tanjuru za ispiranje, onda na tome mjestu vrijedi ispirati zlato.

Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“

Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod nazvan po Stipanu Blažetinu – poznatoj književnoj ličnosti, pedagogu koji je svojim dugogodišnjim radom u prosvjeti, kulturi i politici za života zadužio zajednicu i sve Hrvate u Mađarskoj – prva je ustanova koju je utemeljila Hrvatska državna samouprava u Pomurju, zahvaljujući svojem strateškom planu, poradi pojačavanja rada na očuvanju hrvatskoga jezika, običaja i kulture u vrijeme sve većeg odnarođenja pripadnika hrvatske narodnosti u Mađarskoj. Zavod djeluje od 29. kolovoza 2015. godine, sa sjedištem u serdahelskoj Fedakovoj kuriji. Osim voditeljice, u ustanovi radi dva kulturna djelatnika za javni rad.

Prema svome profilu Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“, slično drugim takvim ustanovama, ponajprije treba raditi na promicanju hrvatskoga jezika, kulture, umjetnosti i znanosti. Njezin glavni cilj treba da bude okupljanje hrvatske zajednice u regiji i šire, njegovanje hrvatskoga jezika, kulture, povezivanje umjetnika, književnika i znanstvenika i njihovih ustanova u Mađarskoj, uspostava suradnje s partnerskim ustanovama iz matične domovine. Jednako tako treba raditi na istraživanju, očuvanju tradicionalnih vrijednosti Hrvata, na upoznavanju intelektualnih i umjetničkih vrijednosti, očuvanju narodne i narodnosne kulture. Od samog početka rada Hrvatski kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“ pokušava pružiti pomoć hrvatskim ustanovama u regiji na očuvanju hrvatskoga jezika, tradicije i kulture. Jedan od važnih zadataka Zavoda jest i arhiviranje vrijednosti kulturne baštine pomurskih Hrvata, npr, arhiviranje na temelju sakupljačkog rada u raznim tematičkim područjima. Djelovanje, rad Kulturno-prosvjetnog zavoda mora obuhvatiti svaki naraštaj počevši od najmlađih do najstarijih, služiti interesu i pomoći svakomu hrvatskom naselju u našoj regiji na kulturnom, prosvjetnom i gospodarskom polju.

Uz financijsku potporu Zavoda, organizirano je podučavanje folkloru u vrtićima i osnovnim školama, a uz pomoć nastavnice iz matične domovine. Od osnivanja Zavoda organizirali smo podučavanje tambure u osnovnim

školama u Serdahelu i Keresturu, a što smo nastavili i ove školske godine. Tijekom ljeta, u suradnji s drugim samoupravama, a i samostalno, ustrojeno su bili kampovi: jezični, folklorni, tamburaški i filmski, za svaki školski naraštaj. Organizirao je poučni izlet na izložbu Nikole Zrinskog, sudjelovao u organizaciji Pomurskih jesenskih književnih dana i drugih priredaba.

Kako bi Zavod mogao uspostaviti dobre veze, na raznim poljima potrebno je izraditi bazu podataka o pojedinim hrvatskim skupinama, zajednicama, tu mislim na hrvatske civilne organizacije, na organizacije koje imaju prekogranične veze, na poduzetnike hrvatskoga podrijetla kojima bi se mogli obratiti kod određenih projekata. Pronaći zajedničke točke suradnje, u kojima mogu oni pomagati ustanovu, a u kojima može njih pomagati ustanova.

Kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“ nudio bi ove usluge poradi financiranja svojih planova:

- organiziranje jezičnih tečajeva i raznih drugih po mogućnosti i po potrebi
- prevođenje
- pomoć pri organiziranju priredaba
- organiziranje tečajeva
- praćenje natječaja, pisanje natječaja, natječaji iz fondova EU-a
- praćenje zakonskih promjena, kod bitnih promjena dobra je zamisao organiziranje foruma gdje bi dotične promjene bile objašnjene od strane pozvanoga stručnjaka aktualnog područja, razglabalo bi se o promjenama zakona koji se odnose na manjine u Mađarskoj, na područjima prosvjete, kulture i vanjskotrgovačkih poslova.

Zorica Matola Prosenjak

Sjedište Zavoda u Fedakovoj kuriji

DAN HRVATA U KANIŽI

Pomurje

Nije to kraj visokih gora
čiji vrhovi do neba sežu.
Nije to kraj beskrajnih ravni
čiji vidici nebo stežu.
Nije to kraj strmih dolina
čije rubove brzi potoci rune.
To je kraj, kojemu lice
pitomi humci krune.
To je kraj, gdje tiho šumeći
potoci hrle u zagrljaj Mure.
To je kraj livada sjetnih
nad kojima oblaci žure.
Krajolik breza, pitomih kestena,
to je kraj čija granica
ko kolač pomurski ispleteno leži,
kraj u čijim smjernim dolinama
bezbroy staža bježi.
To je kraj crnih pregača,
dugih čizama i šešira
To je kraj veselih ljudi
ljudi poštene čudi.
To je kraj, gdje je najljepše ime Štef,
kraj gdje ječi hrvatska riječ.
Blažen je za sve ovaj kraj.
Najdraža riječ je ovdje „KAJ“.

Stipan Blažetin

Himne – Puhački orkestar letinjske Glazbene škole,
dirigent Martin Friman

Kulturni program:

„Vu tem koli se Pomurje pleše“

„Mura Mura“ – truba Balint Horvat, muški članovi pjevačkih zborova
iz Serdahela i Kaniže, dirigent Stjepan Prosenjak

„Sumartonek, al si lepi zeleni“ – Veronika Kapuvari,
pratnja Sumartonski lepi dečki

Stipan Blažetin „Pomurje“ – Bernadeta Turul

„Serdahela na Mlinarce dogi pot“ – mlinarački Ženski
pjevački zbor

Pomurske dječje igre – učenici keresturske osnovne škole

„Fičehaz je lepo selo“ – Dorica Novak, pjeva Rozika Broz

„Vu Kaniži fajni dečki“ – kaniški pjevački zbor, pratnja
Tamburaški sastav „Stoboš“

„Opri, Božek“ – Zoltan Markač

„Vu pustarskaj zdencaj“ – Pjevački zbor „Biseri Pustare“

Scena „Tri hruslavke“ – članovi serdahelske Izvorne grupe „Mura“

Dremle mi se, dremle – Laura Prosenjak, Gabor Salai, Stjepan Turul

Jolanka Tišler „Naveke su te šibali“ – Blaž Bodiš

Vu tem koli se Pomurje pleše – učenici pomurskih osnovnih
i srednjih škola, pratnja: Tamburaški sastav „Stoboš“ i tamburaši iz
pomurskih sela, pjevaju pomurski zborovi, koreografija Gordana Zvošec

Sudjeluju polaznici pomurskih dječjih vrtića.

Ovaj posebni broj Hrvatskoga glasnika izdan je u povodu državnoga Dana Hrvata priređenog u Kaniži 19. studenoga 2016.

Uredništvo Medijskog centra Croatica (Hrvatski glasnik) izdalo ga je i uz potporu Hrvatske samouprave Zalske županije.

Izdanje sastavili: Bernadeta Blažetin i Branka Pavić Blažetin. Snimke: Arhiv Medijskog centra Croatica (Hrvatski glasnik). Lektor: Živko Mandić.

Računalni slog: Katalin Zámbo.